

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Дмитрик А.Б.

кандидат юридичних наук, доцент;

Степа Р.Р.

студент,

Львівський державний університет внутрішніх справ

ПРО ДЕЛІМІТАЦІЮ ТА ДЕМАРКАЦІЮ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ

Із проголошенням незалежності України однією з найскладніших проблем, яка постала й залишається на часі, є розбудова державного кордону. За законом України «Про державний кордон України» в юридичному тлумаченні Державний кордон України є лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр, повітряного простору». Державні кордони «є відображенням територіальної цілісності, політичної та економічної незалежності, суверенітету та єдності України».

Найпершими країнами, з якими вдалося досягнути домовленості, були Польща, Словаччина й Угорщина. Багато в чому це можна пояснити історичними причинами – існування добре обладнаного кордону ще з часів Другої світової війни, прагнення цих держав до інтеграції у європейське суспільство, відсутність територіальних претензій. Як результат, у 1992 р. Україною та Республікою Польща було підписано угоду «Про добросусідство, дружні відносини та співробітництво». Відповідно до 2 статті документа, сторони визнають непорушність існуючих та позначених на місцевості кордонів і підтверджують відсутність жодних територіальних претензій та їх можливу появу в майбутньому. Через рік, 12 січня 1993 р., у Києві укладається й сам договір «Про правовий режим українсько-польського державного кордону, співробітництво і взаємодопомогу з прикордонних питань», а також низка домовленостей «Про пункти пропуску, передачу і прийом осіб через спільний державний кордон», «Про спрощений порядок перетинання кордону громадянами, які проживають у прикордонних населених пунктах». Після такого швидкого оформлення правової бази функціонування кордону розпочалася перевірка його проходження на місцевості, що тривала до 2002 р. [1].

Наступною державою, із якою Україна уклала договір, була Угорщина. Вже у 1992 р. між ними підписується угода «Про добросусідство, партнерство і співробітництво», в якій підкреслювалась територіальна цілісність країн та

непорушність кордонів. Після відбулася перевірка проходження лінії кордону на місцевості, що завершилась у 2003 р. [2].

Утім, не з усіма західними сусідами процес делімітації кордону проходив гладко. Зовсім інакше формувались відносини України з Румунією. Справа в тому, що після розпаду Радянського Союзу Румунія заявила про визнання недійсним договору «Про режим радянсько-румунського кордону» від 1961 р. та вимагала засудження Україною пакту Молотова – Ріббентропа.

Найбільш складними виявилися проблеми визначення українсько-російського державного кордону. У цьому спектрі українсько-російський кордон займає чільне місце серед інших із огляду на особливості його формування, протяжності та характеру прийняття рішень щодо врегулювання територіального розмежування.

Хоча лінію українсько-російського кордону було неодноразово підтверджено низкою двосторонніх договорів, починаючи з Договору між УРСР та РРФСР від 19 листопада 1990 р. і ці зобов'язання були в подальшому підтверджені в Договорі про подальший розвиток міждержавних відносин від 23 червня 1992 р. робота над підготовкою широкомасштабного договору про співпрацю між Україною і Росією гальмувалася через неготовність російської сторони визнати існуючі кордони і заявити про те, що обидві країни не мають одна до одної жодних територіальних претензій. Лише після п'ятирічних переговорів справа зрушила з місця. 31 травня 1997 р. під час візиту Президента Російської Федерації в Київ відбулося підписання Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією.

Із середини 1990-х рр. в українсько-російських стосунках утверджуються діаметрально протилежні підходи щодо способів врегулювання низки проблем, пов'язаних зі спільним кордоном. Росія розглядає кордони всередині СНД як «внутрішні», а їхню демаркацію як необов'язкову, небажану і навіть таку, що перешкоджає партнерським стосункам. Україна наполягає на демаркації кордонів із Росією, виходячи з принципу однакового статусу для всіх її державних кордонів.

Події 2003 р., пов'язані з конфліктом навколо острова Коса Тузла, змусили згадати про ще одну проблему українсько-російського прикордонного розмежування. Діалог із Росією стосовно належності Україні острова Коса Тузла затягнувся майже на два роки. Лише у липні 2005 р. російська сторона визнала його приналежність Україні. Однак проведення лінії кордону по Азовському морю та Керченській протоці відповідно до міжнародного права до останнього часу залишалася предметом затяжних переговорів між двома країнами.

У квітні 2010 р. російська сторона погодилася поновити переговори щодо демаркації сухопутного кордону. У рамках третього засідання УРМК президентами обох країн 17 травня 2010 р. у Києві була підписана Угода між Україною і РФ про демаркацію українсько-російського державного кордону, за якою сторони зобов'язалися створити Спільну українсько-російську демаркаційну комісію (ст. 2). 25–27 жовтня 2011 р. комісія у Чернігові

нарешті узгодила план демаркації першого відтинку держкордону на Чернігівсько-Брянській ділянці із зазначенням точок для встановлення 631 прикордонного знака на 222 км. Спільна українсько-російська демаркаційна комісія у вересні 2012 року визначила координати першого прикордонного стовпа між Україною і Росією на території Сеньківської сільради Чернігівської області. Так, 7 листопада 2012 р. на українсько-російському кордоні з'явився перший прикордонний стовп. Проте демаркаційні роботи велися дуже мляво. Відсутність кордону негативно позначається на законності його функціонування, пересуванні людей, товарів і послуг [3].

На відміну від кордонів з іншими колишніми союзними республіками проблема демаркації сухопутної частини українсько-російського кордону, розбіжності в питанні делімітації Азовського моря та Керченської протоки роками залишаються «замороженим» питанням у двосторонніх відносинах. Тривалий час для Росії така ситуація невизначеності була вигідною з геополітичних міркувань, що часто призводило до нагнітання політичних пристрастей і «непорозумінь» у міждержавних відносинах. Однак, зважаючи на останні події 2014 р., пов'язані з підступною агресією Російської Федерації щодо України та анексією Криму всупереч усім міжнародним правовим нормам, розгляд цих питань не на часі.

Інакше відбувався процес делімітації українсько-білоруського кордону. Вже у грудні 1992 р. прем'єр-міністр України Л. Кучма підписав з Республікою Білорусь угоду «Про співробітництво з прикордонних і митних питань, а також безвізового перетинання кордону». Трохи пізніше, за рішеннями урядів двох держав, було створено спільну комісію щодо делімітації державного кордону. Її роботу значно прискорило укладання договору «Про дружбу, добросусідство і співробітництво», що відбулося в рамках візиту Президента України Л. Кучми до Білорусії 17 липня 1995 р. У першій статті зазначалось, що Високі Договірні Сторони визнають непорушність кордонів і підтверджують відсутність територіальних претензій один до одного. У грудні 1995 р. договірну базу функціонування кордону було розширено домовленістю «Про організацію спільного контролю у пунктах пропуску на українсько-білоруському кордоні». Завершення процесу делімітації відбулося 12 травня 1997 р. підписанням угоди «Про державний кордон». Зазначений договір пройшов ратифікацію Верховною Радою України 18 липня 1997 р. Національними Зборами Республіки Білорусь до цього часу він не ратифікований, що затримує позначення кордону на місцевості (демаркацію) [4].

Отже, процес делімітації сучасного українського кордону виявився складним та довготривалим. Проте Україні вдалося підписати угоди про режим функціонування спільної сухопутної ділянки кордону з усіма сусідами. Виняток становлять лише морські кордони. Найпершими цю справу завершили Польща, Словаччина та Угорщина. Прагнучи вступити до Північноатлантичного альянсу, вони мали якнайшвидше вирішити усі територіальні питання. І, як результат, до 1995 р. усі документи було

узгоджено та підписано. Серед республік колишнього СРСР таким лідером стала Республіка Білорусь

Список використаних джерел:

1. Про ратифікацію угоди між Україною і Республікою Польща про правовий режим українсько-польського державного кордону, співробітництва та взаємодопомоги з прикордонних питань // ВВРУ. 1993. № 36. С. 365.
2. Договір між Україною і Угорською Республікою про режим українсько-угорського державного кордону, співробітництва та взаємодопомоги з прикордонних питань // ВВРУ. 1995. № 44. С. 321.
3. Угода між Україною і Російською Федерацією про демаркацію українсько-російського державного кордону // ВВРУ. – № 2466-VI (від 08.07.2010). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_365.
4. Пархоменко Н. Кордон України: символ незавершеного державотворення. Дзеркало тижня, 2001. С. 7.
5. Про державний кордон України // ВВРУ. 1995. № 44. С. 321.

Дмитрик А.Б.

кандидат юридичних наук, доцент;

Степанова А.В.

студент,

Львівський державний університет внутрішніх справ

ПРИВІЛЕЇ І ІМУНІТЕТИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ТА ДИПЛОМАТИЧНИХ АГЕНТІВ

Міжнародне право виступає регулятором відносин між державами, міжнародними організаціями, а також іншими суб'єктами. У процесі міжнародних зносин, саме вони забезпечують розвиток та підтримку офіційних стосунків з державою перебування. Дипломатичні представництва можна назвати найголовнішими закордонними органами зовнішніх зносин, адже вони виконують низку важливих функцій.

Для того щоб дипломатичне представництво могло здійснювати свої функції, воно та його персонал відповідно до міжнародного права наділяються спеціальним правовим статусом. Такі спеціальні права та переваги називають привілеями й імунітетами. У різний час обсяг і зміст привілеїв й імунітетів залежали і від могутності держав, і від їхнього ставлення одна до одної, і від титулу монарха. Того вигляду, у якому прийняті дипломатичні привілеї й імунітети в сучасному світі, вони набули протягом останніх 500 років. Перелік дипломатичних привілеїв й імунітетів, визнаних у міжнародному праві, викладений у Віденській конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., у якій було кодифіковано насамперед звичаєве дипломатичне право [3, с. 147].

В цілому, їх можна поділити на привілеї й імунітети дипломатичного представництва й особисті дипломатичні привілеї й імунітети.